

מעלת אמירת הקורבנות קודם שחרית

הרב אליהו שמואל שליט"א
מחבר ספר קול אליהו וקונטרס "ואת הנחלים ארנון"

הקדמה

פרשת העקידה

ושחט אותו וכו'

אלו דברים

לעולם יהא אדם

שמע ישראל

אתה הוא אחד

אתה הוא ה'

פרשת התמיד והקטורת

ה' צבאות עמנו

אנא בכח

ריבון העולמים

איזהו מקומן

רבי ישמעאל אומר

הקדמה

בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ז שאלה א') נשאל האם חובה לומר סדר התפילה שלפני הודו? והשיב "צריך לומר את כל סדר התפילה שלפני הודו ואף משנת איזהו מקומן וכו', וברייתא דרבי ישמעאל".

ובביאורים שם כתב, הדבר פשוט כיון שהמנהג לומר את כל הנוסח כפי שהוא מסודר בסידורים, אין לבטלו בחינם. והוא נוסח התפילה שקיבל מהרח"ו מהאריז"ל, כמובא בספר שער הכוונות (ני ע"ד). ואמירת פרשת העקידה הקרבנות והקטורת הביא השו"ע בסי' א' ע"ש, וכן משנת איזהו מקומן וכו' וברייתא דרבי ישמעאל וכו' הביא השו"ע בסי' נ' ואע"פ שכתב שם השו"ע, שתקנו לומר פרשת התמיד ופרק איזהו מקומן

וברייתא דרבי ישמעאל, כדי שיזכה כל אדם ללמוד בכל יום מקרא משנה וגמרא, דברייתא דרבי ישמעאל הויא במקום גמרא – שהמדרש כגמרא, מ"מ אף תלמידי חכמים הלומדים כל היום אינם פטורים מלאומרם, ומשום שאין זה הטעם היחיד וכמש"כ הטור שאומרים משנת איזהו מקומן משום דכתיב "ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי", וכי בכל מקום מוקטר מוגש? אלא אלו תלמידי חכמים שעוסקים בעבודה בכל מקום, מעלה אני עליהם כאילו מקריבים ומגישים לפני, וכיון שיש בזה משום "ונשלמה פרים שפתינו", אף תלמידי חכמים אינם פטורים מכך עכ"ל.

ובמנחות (ק"י ע"א) דרשו על הפסוקים "זאת תורת החטאת" "וזאת תורת האשם" – כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם – כאילו הקריב אשם.

ובגמ' במגילה (ל"א ע"ב) אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע שמא ח"ו ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? אמר לו הקב"ה לאו. אמר לפניו רבש"ע במה אדע? אמר לו קחה לי עגלה משולשת וגו' (רש"י כלומר הקרבנות יכפרו עליהם), אמר לפניו רבש"ע, תינח בזמן שבהמ"ק קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? אמר לו כבר תיקנתי להם סדר קורבנות, כל זמן שקוראים בהן מעלה אני עליהם כאילו מקריבים לפני קורבן ומוחל אני על כל עוונותיהם.

ובסידור איש מצליח בפתיחה לקרבנות כתב ז"ל: צריך להשתדל לקרא את הפתיחה לפני התפילה, כי הפתיחה בעולם העשיה, ואם יקרא הפתיחה אחר התפילה נמצא מהפך סדר העולמות, ויש לזה רמז, שברכה האחרונה של העמידה היא "המברך את עמו ישראל בשלום אמן" ולא לחנם נתקנה אחרונה אלא כדי לרמוז על סדר העולמות של התפילה, ור"ת של "עמו ישראל בשלום אמן" – עשיה יצירה בריאה אצילות, לרמוז, שבסדר זה צריך להתפלל ולא לשנות, ושמעתי ממרן הראשון לציון הגאון רבנו עובדיה יוסף שליט"א, שאדם שאומר הפתיחה לאחר התפילה נחשב כאדם הלושב בגד תחתון על הבגד העליון שלו (מתוך דברי הגר"מ מאזוז שליט"א).

ובכף החיים (סי' כ"ה אות כ"ז וסי' נ"ב אות ב) כתב "ודע, שבכל סדר התפילה שתקנו חז"ל יש בהם סודות נעלמים ודברים נפלאים כמו שכתב בשער הכוונות כי ע"י המעשה שאנו עושים בכל יום יטול ידיו, ויפנה (לצרכים) וברכותיהם ועטיפת טלית, והנחת תפילין וברכותיהם, נתקנים ד' עולמות אבי"ע בחיצוניות שלהם, ואח"כ על ידי הדיבור ב-ד' חלקי התפילה מפרשת התמיד עד אחר העמידה – נתקן הפנימיות שלהם, וע"כ צריך ליזהר מאד לומר כל סדר התפילה על הסדר ולא יחסר מהם שום דבר, וכן הזהיר המגיד למרן ז"ל, לבוא לבית הכנסת בהשכמה כדי שיוכל להתפלל כסדר ולא בדילוג, כי העושה כן מהפך הצינורות, והביא דבריו א"ר (אות ה), סולת בלולה (אות א), באה"ט (סק"א). וכתב (שם) הסולת

בלולה שראה הרבה גדולי ישראל שאף שמאחרין לפעמים לבא לביהכ"נ – מתפללין כסדר ולא בדילוג, וכן כתב הבאה"ט (שם) וביפה ללב (אות א), ועיין פתה"ד (שם) שהאריך בזה והביא כמה פוסקים שס"ל הכי שאין לדלג יעוי"ש. והוסיף הכה"ח "וכך דעתי ההדיוט נוטה, וע"כ לא הארכתני בזה", וציין עוד את דברי שו"ת רב פעלים (ח"ב סי' ד') ששם נשאל הרב, על אדם שמאחר לתפילה כיצד יקצר? וכתב שם הרב פעלים סדר בקצרה, כדי שלא יחסר לו ח"ו מסדר סודות הקבלה, ובכל אופן לאחר התפילה ישלים מה שדילג, וכתב הכף החיים "ואין דעתי נוחה בזה כידוע ליודעי ח"ן וא"צ להאריך, ועיין מה שכתבתי לעיל (סי' כ"ה אות צ"ה) שצריך לדקדק בכל מעשה המצוות שיהיו כסדרן וכמשפטן, אעפ"י כי אין איתנו יודע רמזיהם וסודותיהם".

ועיין בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ז שאלה ב) ובביאורים שם, שאע"פ שהעלה עיקר להלכה שמותר לדלג כמו שכתב השו"ע (בסי' נ"ב סי"א), מ"מ צריך עיון היום למעשה אם לסמוך על היתר זה לדלג בפסוקי דזמרה, דאפשר שעדיף שיתפלל את כל התפילה כסדרה, אף שיפסיד עי"ז תפילה בציבור, וכ"ש אם יספיק להגיע לתפילת שמונה עשרה לפני שיסיימו הציבור את תפילתם, ומשום מגדר מילתא שאם ידלג יבוא על ידי זה להרגיל עצמו לאחר תמיד ולדלג ויצא שחרו בהפסדו, משא"כ אם רואה שמפסיד עי"ז תפילה בציבור ישמור עצמו לבא בזמן, ולכן אין לסמוך על היתר זה, אא"כ איתר באקראי וברור לו שלא יבוא להקל בזה (ועי"ש מש"כ עוד).

והנה אנו רואים כמה החמירו רבותינו הקדושים בעניין אמירת הקרבנות לפני התפילה, ואם נתבונן נראה שלא לחינם הקפידו בזה, ועל כן נזכיר כעת כמה מעלות כמוזכר בסידור כוונת הלב ובסידור איש מצליח ועוד, על פי המובא בספרים הקדושים.

פרשת העקידה

בתחילת הקרבנות אנו מזכירים את פרשת העקידה, כתב היעב"ץ "יאמרנה בכוונה עצומה כדי להזכיר זכות אבות לפני הקב"ה, וגם כדי להכניע היצר לעבודת השי"ת, שהרי אברהם אבינו עליו השלום היה מוכן למען שמו יתברך לשחוט לעולה את בנו יחידו אהובו, ויצחק בן ל"ז קיבל ברצון גמור הציווי, ומכאן יבין עד כמה צריכה להגיע עבודת השי"ת".

וכתב המלבי"ם (בראשית כ"ב – י"ג) ולכן מקדימים פרשת העקידה לקרבנות כי היה ראוי שהאדם יקריב את עצמו לקרבן אשה לה', רק ה' ברחמיו מקבל גוף הבהמה תמורת גוף האדם, שמצד הגוף אין הבדל ביניהם, ועי"ז ה' מקבל כמעשה את מחשבת המקריב שחושב בעת

הקרבת הקרבן כאילו אני נשחט ונקרב.

ושחט אותו וכו'

אח"כ אנו אומרים את הפסוק "ושחט אותו על ירך המזבח" ואמרו במדרש ויקרא רבה (פרשה ב) אמר הקב"ה מעיד אני עלי שמים וארץ בין גוי בין ישראל בין עבד בין אמה בשעה שהם קוראים מקרא זה "צפונה לפני ה'" אני זוכר עקידת יצחק בן אברהם.

אלו דברים

אח"כ אנו מזכירים את המשנה (פאה פ"א מ"א) אלו דברים שאין להם שיעור וכו'. וכתב בספר המנהיג מה שתקנו לומר משנה וברייתא זו דוקא, משום שהלכות פסוקות הן ומדברים במצוות שנוהגות בכל עת ובכל שעה ובכל אדם.

לעולם יהא אדם

אח"כ אנו אומרים את התפילה "לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר כבגלוי" וכו', הנה תפילה זו מקורה בתנא דבי אליהו (פכ"א) וכתב השה"ל שתפילה זו מימי הרדיפות שבהם היתה סכנה להודות בגלוי באמיתות היהדות, ולכן הזהירם וזירזם לקבל עליהם עול מלכות שמים בסתר, ולכן מבקשים בסוף "ברוך המקדש שמו ברבים" שיקדש שמו ברבים לפי שבשעת השמד אין שמו מקודש ברבים אלא בסתר.

והסביר בספר תיקון תפילה הטעם שתקנו תפילה זו דוקא אחר "אלו דברים שאין להם שיעור וכו'", משום שאמרנו שתלמוד תורה כנגד כולם, והזכרנו חשיבות המצוות בעולם הזה ובעולם הבא, אז כשמצייר כל זאת לעולם יהא ירא שמים ביראה גמורה וכו'.

שמע ישראל

אח"כ אנו אומרים קריאת שמע, וכתב בספר בן איש חי (שנה ראשונה פרשת מקץ הלכה ז), "כשיגיע לק"ש יזהר לומר פסוקים שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו בכוונה גדולה כמו לק"ש של יוצר, הן בסגירת עיניו והן במסירות נפשו בתיבת אחד, דזו היא חיוב מדרבנן, ויכוין לקיים מצות קריאת שמע מדרבנן ויש בה צורך גדול בתיקון התפילה דאין

אנחנו יכולים להשלים תיקון הנעשה בקריאת שמע של יוצר אלא בצירוף ק"ש
זו.

אתה הוא אחד

מיד אח"כ אנו מזכירים את התפילה "אתה הוא אחד קודם שבראת העולם וכו'" ומקורו ג"כ בתנא דבי אליהו (פכ"א), וכתב השל"ה: יאמר תפילה זו בכוונה ושמחה כי היא שבח נפלא להעיד שה' אחד קודם שברא העולם ואחר שבראו, וכן יתפלל על קיבוץ גלויות שידעו כולם- שם ה' כי אין עוד מלבדו.

אתה הוא ה'

אח"כ אנו אומרים אתה הוא ה' האלוקים בשמים ממעל וכו', כתב הלבוש דאלו הפסוקים הם מעין ברכת קידוש השי"ת שאמרנו לפני כן שמורין על קדושתו ויכולתו יתברך.

פרשת התמיד והקטורת

אח"כ אנו אומרים פרשת התמיד ופרשת פיטום הקטורת שעל זה מובא בזוהר הקדוש הרבה מעלות גדולות, הנה בזוהר (פרשת ויקהל דף רי"ט ע"א) אמר רבי שמעון בר יוחאי אם בני אדם היו יודעים כמה עליון הוא מעשה הקטורת לפני הקב"ה – היו לוקחים כל מילה ומילה ממנה ושמים אותה ככתר של זהב, וכל מי שמשתדל בו – צריך להתבונן במעשה הקטורת, ואם יקרא את פרשת הקטורת בכל יום ויכוין בה – יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ויסלק המוות ממנו ומהעולם, וינצל מכל דינים של העולם ומכל רע ומדין של גיהנום ומדינים של מלכויות אחרות. ועוד כתב הזוהר (פרשת וירא דף ק' ע"א) אמר רבי כרוספדאי האי מאן דמדכר בפומיה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ענינא דקרבנא ותקרובתא ויכון בהון, ברית כרותה היא דמלאכין דמדכרי חובה לאבאשא ליה לא יכלי למעבד ליה אלא טיבו.

ובקונטרס שחברו בישיבת המקובלים נהר שלום, הביאו את דברי המקובל הרה"ג בניהו שמואלי שליט"א שאסף ומנה את כל המעלות המובאים בענין הקטורת מהזוהר והמדרשים ומנאם בקצרה, והם: א. מסלק את המוות ממנו ומהעולם. ב. ינצל מכל דינים קשים וממחלות. ג. מסוגל לרפא את החולה. ד. לא ינזק כל אותו היום שאמרה. ה. זוכה לחלק בעולם הזה ובעולם הבא. ו. עושה נחת רוח לבורא יתברך, וחביבה

היא יותר מן התפילה כמו שמובא במדרש תנחומא, שהקטרת הקטורת בבהמ"ק הינה אחת ממצוות ה' יתברך וסודותיה ומעלותיה עצומים ונפלאים עד מאד. וחביבה היא לפני השי"ת מכל מעשה הקרבנות ומן התפילה. ז. מבטל כשפים והרהורים רעים. ח. ימצא חן וחסד בעיני כל רואיו. ט. מסוגל לפרנסה טובה ואף לעשירות ולא יחסר לחמו לעולם. י. ינצל מדין גיהנום. י"א. ינצל מדין של אומות העולם.

ומובא עוד בזוהר הקדוש (פרשת וירא ק' ע"ב), אמר ר' פנחס, פעם אחת הייתי הולך בדרך ופגשתי אליהו הנביא ובקשתי שיגיד לי דבר טוב ומועיל לבריות, אמר לי כך: הקב"ה גזר גזירה [והיו לפניו כל המלאכים הממונים להזכיר עוונותיו של האדם] שבזמן שיאמרו בני אדם את פרשת הקרבנות שציוה משה רבנו ונותן ליבו וכוונתו בהם, כל המלאכים יזכירו אותו רק לטוב.

ועוד אמר אליהו הנביא, בזמן שארע מוות בבני אדם, ברית נגזרה וכוונת עבר על צבא השמים אם יכנסו לבתי כנסיות ובתי מדרשות ויאמרו בכוונת הלב את עניני הקטורת – שיתבטל מהם המוות.

עוד מסופר בזוהר (שם ק"א ע"א) על רב אחא שהלך לכפר טרשא, ובאותו זמן הייתה מגפה בעיר ורב אחא לא ידע על כך, בני העיר אמרו זה לזה – אדם גדול בא לכאן בואו ונבקש ממנו עצה מה לעשות, באו וספרו לרב אחא שיש מגיפה קשה בעיר זה שבעה ימים, אמר להם נלך מיד לבית הכנסת ונערוך תפילה גדולה לפני הקב"ה שיבטל את הגזירה, עוד הם הולכים לביהכ"נ באו לרב אחא ואמרו לו שעוד שני אנשים מתו ועוד שני אנשים נוטים למות, אמר להם רב אחא אין השעה עכשיו מתאימה לעריכת תפילה, דהשעה דוחקת ביותר ויש לעשות דבר שבכוחו לעצור את המוות מיד, יש לבחור ארבעים איש היותר זכאים מבני העיר, ולחלקם עשרה עשרה בכל פינה מפינות העיר, ויאמרו בכוונת הלב את פרשת הקטורת ומעשה הקרבנות, מיד באו בני העיר, ועשו כן שלשה פעמים, וכן עשו בבתיהם של החולים, ומיד התבטל המוות והמגיפה מהם ושמעו בת קול שיצאה מהשמים ואמרה לגזרות הרעות היעצרו למעלה שהרי דין שמים לא שורה כאן כיון שהם יודעים לבטל אותו.

ה' צבאות עמנו

ובסוף פיטום הקטורת אנו אומרים את הפסוקים "ה' צבאות עמנו משגב וכו'" ומובא בכתבי האריז"ל שבכל פעם שיאמר פיטום הקטורת צריך לומר אלו הפסוקים בסופו כי הם מסוגלים. ובירושלמי (ברכות ה.) אמרו על הפסוקים אלו שלעולם לא יזוזו מפיך, וכתב בספר ראשית חכמה שהטעם לכך מפני שצריך האדם לשום לעולם לנגד עיניו ההשגחה העליונה, ופסוקים אלו מורים על אהבתו הגדולה של ה' אלינו, הגנתו

ועזרתו לנו, ועל מידת הביטחון בה' שצריכה להיות לאדם, כדי שיגיע לדבקות
בו
יתברך.

אנא בכח

בהמשך אנו אומרים: "אנא בכח גדולת ימינך וכו'", שזו תפילת ר' נחוניא בן הקנה, וכתב האריז"ל שבתפילה זו יש מ"ב אותיות כנגד שם מ"ב אותיות, ובראש כל תיבה יש אות ממנו, והם ז' שמות כל שם בן ו' אותיות, ויזהר לאמרה בכוונה עצומה.

ריבון העולמים

אח"כ אנו אומרים ריבון העולמים אתה ציותנו להקריב וכו', לכן יהי רצון מלפניך ה' וכו' שיהא שיח שפתותינו וכו', וכתב בספר ע"ת יאמר זה בשברון לב, ויהרהר מאד בתשובה על עוונותיו, וכבר ידעת מאמרם ז"ל "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו", ולכך אומרים "ועתה בעוונותינו חרב ביהמ"ק" כאילו עכשיו נחרב בית המקדש ובטל התמיד בשביל עוונותינו.

איזהו מקומן

אח"כ אומרים משנת איזהו מקומן של זבחים, וכתב היעב"ץ שיאמרנו במיתון ויבין הפירוש, ויכוין בכל ענין שיעלה הקריאה במקום הקרבן ולעשות נחת רוח לה'. וכתב המשנ"ב (סי' נ' סק"ב) בשם הטור, שבחרו במשנת איזהו מקומן וקבעוה אחר התמיד, משום שנאמר "בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי", וכי בכל מקום מקטירין ומגישין? אלא אלו תלמידי חכמים שעוסקים בהלכות עבודה בכל יום ובכל מקום שהם – מעלה אני עליהם כאילו מקטירים ומגישין לשמי. ועוד מפני שבפרק זה אין בו מחלוקת והוא משנה ברורה למשה מסיני. וכתב השל"ה כשאומר "איזהו מקומן" או "במה מדליקין" או "פיטום הקטורת", יעשה קול ניגון דמשניות. וכתב הכה"ח (סי' נ' אות א) בשם העט"ז דיש בפרק זה מש"ד תיבות, ועם הקריאה הרי הוא כמניין מש"ה, לומר שהתורה בע"פ נתנה למשה מסיני, וכ"כ בשתילי זיתים (אות א).

רבי ישמעאל אומר

אח"כ אנו אומרים ברייתא דר' ישמעאל, (ומקורו בספרא פ"א) ותקנו לאמרה כדי שאדם יצא ידי חובת לימוד גמרא, שנאמר לעולם ישליש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה ושליש בתלמוד (קידושין ל), וכתב המ"ב (שם) שבחרו ברייתא זו מפני שהיא תחילת תורת כהנים שהיא ראש לכל פרשת הקרבנות, ועל כן קבעוה אצל הקרבנות. והוסיף שאין עולה לו ללימוד אלא למי שמבין. וכתב בספר עוד יוסף חי (פרשת מקץ ט) שלכן חייב כל אדם ללמד. וכתב היעב"ץ שעל פי הסוד – מדות אלו רומזות לייג מידות הרחמים, כמש"כ בכתבי האריז"ל ובספר בני יששכר.

וכ"כ בספר אור לציון (ח"ב פ"ז הערה א) שיש ענין גדול לומר ברייתא דרבי ישמעאל, ובספר שער הכוונות וכן בסידור הרש"ש הביאו בה כוונות וסודות גדולים, ועל כן אף עדיף לדלג חלק מפסוקי דזמרה כדי לאמרה, וכן כתב כה"ח (סי נ' אות ד) וז"ל: מ"מ מועיל זה התיקון ג"כ למי שאינו לומד גמרא בכל יום, כגון שהוא עוסק בדברי הפוסקים או בדברי קבלה וכיוצ"ב, או אפילו למי שלומד גמרא בכל יום אפשר דיש ימים שאין אותה הסוגיא בלולה, דדוקא בימיהם שהיו בקיאים הרבה בלימוד הגמרא ולמדין הרבה – יבא בלימודם מקרא משנה וגמרא, לא כן עתה כי לא כל אפיא שוין, ועל כן יש ליזהר בזה, ובפרט בפרשת התמיד ופיטום הקטורת ואנא בכח ומשנת איזהו מקומן וברייתא דרבי ישמעאל, יש בהם כוונות ודברים בסוד כמבואר בשער הכוונות ובסידור הרש"ש ז"ל עכ"ל.

מכל הנ"ל אנו למדים כמה חיוב ומעלה לומר סדר הקרבנות הנתקן בסידורים לפני שחרית, הבה נתחזק באמירתם, ובפרט בימים קשים אלו ששם ישראל זקוק לרחמי שמים מרובים.